

Häirintä ja uhkailu kuntajohtajien työssä

Marianne Pekola-Sjöblom & Jenni Airaksinen

Raportin sisältö

- 1 Taustaa
- 2 Häirintä- ja uhkailukokemusten yleisyys
- 3 Koetun uhkailun tai häirinnän tavat
- 4 Koetun uhkailun tai häirinnän syyt
- 5 Havaintoja ja johtopäätöksiä

KESKEISET HAVAINNOT

Kaikkiaan 41 % kuntajohtajista on kokenut uhkailua tai häirintää. Koettu häirintä on vähäisempää kuin 10 vuotta sitten. Kuntajohtajien kokema häirintä on yleisempää kuin muilla johtavilla viranhaltijoilla ja luottamushenkilöillä.

Naiset kokevat häirintää selvästi useammin kuin miehet. Vanhimmat ja pitkään kuntajohtajana toimineet kokevat häirintää muita vähemmän.

Yli puolet häirintää kokeneista on joutunut useamman kuin yhden häirintätavan kohteeksi. Asiaton palaute mediassa on selvästi yleisin häirinnän tapa.

Päätösten vastustaminen koetaan yleisimmäksi uhkailun tai häirinnän syyksi (50 % kuntajohtajista). Joka neljäs kuntajohtaja mainitsee myös henkilöön tai henkilösuhteisiin liittyvät syyt. Nämä syyt ovat olleet yleisimpiä myös aiemmissa vastaavissa tutkimuksissa.

Osa kyselyyn vastanneista kuntajohtajista on ilmoittanut joistain häirintätapojen kokemuksista, vaikka eivät ilmoittaneet joutuneensa suoranaisten väkivallan tai sen uhkausten tai muun tyyppisen häirinnän kohteeksi joutumisesta. Tämä kertoo häirinnän ja uhkailun subjektiivisesta kokemuksesta, erilaisesta sietokyvystä ja erilaisesta häirinnän ja uhkailun tulkinnasta.

Ruotsissa tehdyt selvitykset osoittavat luottamushenkilöiden kokeman uhkailun ja häirinnän lisääntyneen 2000-luvulla (esim. Brå 2017). Näkyvät päättäjät kokevat eniten häirintää myös Ruotsissa.

Kunnissa olisi hyvä olla laadittuna jonkinlainen toimintasuunnitelma niin viranhaltijoiden kuin luottamushenkilöiden kokemien uhkailu- ja häirintätapausten varalle. Uhkailusta ja häirinnästä olisi tarpeellista keskustella enemmän kunnissa ja myös julkisuudessa ja nostaa entistä vahvemmin myös koulutusten aiheeksi.

1 Taustaa

Ruotsissa tehdyt uhkailuselvitykset esikuvana

Työelämässä koettu häirintä ja uhkailu ovat viime vuosina olleet näyttävästi julkisuudessa ja niistä keskustellaan paljon. Kuntalalla työntekijöiden, viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden työssä kokema häirintä näyttäisi lisääntyneet selvästi 2000-luvulla. Tämän pidemmälle taaksepäin ulottuvaa ajallista vertailutietoa ei juurikaan ole. Tietävästi ensimmäiset kartoitukset tehtiin vuosina 2005 ja 2008 Kuntaliiton käynnistämänä. Inspiraationa kyselyille toimi Ruotsin kuntaliiton (SKL) 2000-luvun alussa tekemät kyselyt, joiden tuloksia on raportoitu vuonna 2004 julkaisussa *Ett hot mot demokratin. Förtroendevalda som utsätts för våld eller hot*. Sittemmin Ruotsissa on tehty päättäjien uhkailua kartoittavia kyselyitä säännöllisesti. Vuodesta 2012 alkaen kartoituksia tehdään *Brottsförebyggande rådetin* eli Brån toimesta joka toinen vuosi ja ne kohdistetaan kuntien ja maakäräjien luottamushenkilöiden lisäksi myös Ruotsin kansanedustajille. Viimeisin raportoitu kysely on vuodelta 2016, vastaajia kaikkiaan noin 8 000 eli noin 60 prosenttia otoksesta. (Brå 2017)

Aiemmistä uhkailukyselyistä Suomessa

Kuntaliiton kysely 2005. Kuntaliiton ja Tampereen yliopiston yhteistyönä syksyllä 2005 toteutettu uhkailukysely kohdistettiin kunnanjohtajille, kolmen suurimman toimialan johtajille, kunnanvaltuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajille sekä kolmen suurimman lautakunnan puheenjohtajille. Kysely kohdistettiin satunnaisotannalla kaikkiaan 70 kuntaan. Kyselyyn vastanneista vajaasta 400 kuntapäätäjistä peräti 48 % ilmoitti että joko itse ja/tai läheinen oli kokenut uhkailua virka- tai luottamustehtävien takia. Tulosten mukaan viranhaltijat kokevat työnsä vuoksi uhkailua tai väkivaltaa merkittävästi useammin kuin luottamushenkilöt. Kyselyn kohdejoukkona olleista viranhaltijoista toimialajohtajat edustivat uhkauksia eniten kokenutta ammattiryhmää. Kyselyyn vastanneista kuntajohtajista uhkailua oli kokenut 61 prosenttia. (Luotio 2006, 55–57; Kuntalehti nro 10/2006)

Kuntaliiton kysely 2008. Kuntaliitto teki uhkailukyselyn toistamiseen keväällä 2008. Kyselyn kohteina olivat Manner-Suomen kunnan- ja kaupunginjohtajat sekä valtuustojen ja hallitusten puheenjohtajat. Kyselyyn vastasi runsaat 600 eli noin puolet kyselyn kohdejoukosta, kuntajohtajia 210 eli 52 prosenttia. Tulosten mukaan kuntajohtajista 53 prosenttia, valtuuston puheenjohtajista 45 prosenttia ja hallituksen puheenjohtajista 36 prosenttia oli kokenut uhkailua tai vastaavaa viimeisen 18 kuukauden aikana. Puheenjohtajien keskuudessa uhkailu oli yleisempää ja kuntajohtajien keskuudessa vähäisempää kuin vuonna 2005.

ARTTU2-kysely 2015. Osana ARTTU2-tutkimusohjelmaa toteutettiin syksyllä 2015 päättäjäkysely 40 tutkimuskunnan johtaville viranhaltijoille ja luottamushenkilöille. Kyselyssä kartoitettiin myös kuntapäätäjien kokemaa uhkailua tai häirintää. Kyselyyn vastanneista vajaasta 1600 päättäjistä kaikkiaan 25 prosenttia ilmoitti joutuneensa luottamus- tai virkatehtäviensä takia häirinnän takia. Häirinnän kokemukset olivat yleisimpiä näkyvillä päättäjillä: johtavista viranhaltijoista 36 prosenttia ja hallituksen jäsenistä 33 prosenttia ilmoitti kokeneensa häirintää kuluneella

valtuustokaudella. Harvinaisimpia häirintäkokemukset olivat lautakuntajäsenillä (13%).

Muiden tahojen häirintäkyselyistä mainittakoon muun muassa ammattijärjestö Jytyn marraskuussa 2017 tekemä jäsenkysely häirinnästä työpaikoilla. Seksuaalista häirintää koskevia kartoituksia ja kyselyt ovat viime vuosina yleistyneet mm. #metoo-kampanjan myötä. Esimerkiksi Eduskunnan tasa-arvo-tutkimuksessa on kartoitettu myös kansanedustajien kokemuksia seksuaalisesta häirinnästä (Tasa-arvo eduskuntatyössä 2018)

Kuntajohtajien työhyvinvointikysely 2018

Tässä raportissa tarkasteltava aineisto perustuu kesäkuussa 2018 kuntajohtajille lähetettyyn työhyvinvointikyselyyn, johon vastasi kaikkiaan 184 eli 59 % kuntajohtajista. Kysely toteutettiin yhteistyössä Kuntajohtajat ry:n ja Kevan kanssa. Kyselyä on tehty säännöllisesti vuodesta 2007. Vuonna 2018 kyselyyn sisällytettiin ensimmäistä kertaa myös häirintää ja uhkailua sekä työn eettisyyttä kartoittavia kysymyksiä. Pääpaino oli kuitenkin kuntajohtajien jaksamisessa, työhyvinvoinnissa sekä niitä tukevissa ja kuormittavissa tekijöissä.

Kuntajohtajakyselyn sisältämät, uhkailua ja häirintää, koskevat kysymykset oli muotoiltu seuraavasti:

- Oletko itse tai onko läheisesi joutunut luottamus- tai virkatehtäviesi takia väkivallan tai sen uhkausten tai muun tyyppisen häirinnän kohteeksi tämän valtuustokauden aikana?
- Millaisen väkivallan, sen uhkauksen tai muun häirinnän kohteeksi Sinä (tai läheisesi) olet joutunut?
- Millainen on käsityksesi uhkailun tai väkivallan syystä?

2 Häirintä- ja uhkailukokemusten yleisyys

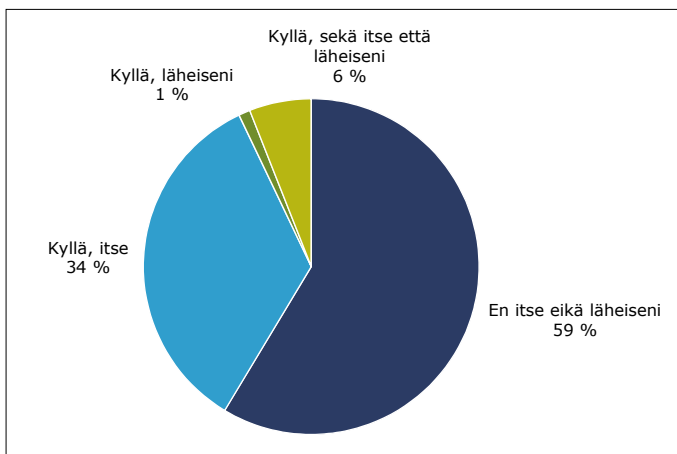
Kyselyn mukaan kaiken kaikkiaan neljä kymmenestä kuntajohtajasta (41 %) on joutunut työssään väkivallan tai sen uhkausten tai muun tyyppisen häirinnän kohteeksi kuluvan valtuustokauden aikana. Kuntajohtajista 34 prosenttia on joutunut itse häirinnän kohteeksi ja 7 prosentissa tapauksia häirintää on kohdistunut sekä kuntajohtajaan ja kuntajohtajan läheiseen tai pelkästään kuntajohtajan läheiseen.

Kokemukset vaihtelevat sukupuolen, iän, kuntajohtajakokemuksen ja kuntakoon mukaan

Kuntajohtajien kokemuksia uhkailusta tai häirinnästä on tarkasteltu ikäluokittain, sukupuolen, kuntajohtajakokemuksen, virkasuhteen sekä kuntakoon mukaan.

Sukupuoli: Naispuoliset kuntajohtajat ovat kokeneet uhkailua tai häirintää selvästi useammin kuin miehet; naisjohtajista 60 prosenttia, mutta miesjohtajista vain 36 prosenttia on ilmoittanut uhkailun tai häirinnän kokemuksista.

Ikä: 60-vuotiaat ja sitä vanhemmat kuntajohtajat ovat kokeneet uhkailua tai häirintää hieman vähemmässä määrin kuin nuoremmat kuntajohtajat. Alle 60-vuotiaista kuntajohtajista 42–43 pro-

Kuvio 1. Kuntajohtajien näkemykset kysymyksestä ”Oletko itse tai onko läheisesi joutunut luottamus- tai virkatehtäviesi takia väkivallan tai sen uhkausten tai muun tyyppisen häirinnän kohteeksi tämän valtuustokauden aikana?”. Vastausjakaumat, kevät 2018. (% , N=182)

senttia ja vähintään 60-vuotiaista 38 prosenttia on ilmoittanut uhkailun tai häirinnän kokemuksista.

Kuntajohtajakokemus: Pitkään kuntajohtajana toimineet ovat kokeneet vähemmän uhkailua tai häirintää kuin vähemmän aikaa kuntajohtajana olleet. Yli 20 vuotta toimineista 25 prosenttia ja 3–5 vuotta toimineista 59 prosenttia ilmoitti kokeneensa uhkailua tai häirintää.

Virkasuhte: Kuntajohtajien kokemuksissa uhkailusta tai häirinnästä ei ole nähtävissä eroa sen mukaan toimiiko määräaikaisessa tai vakinaisessa virkasuhteessa.

Kuntakoko: Alle 5 000 ja 20 001–50 000 asukkaan kuntien kuntajohtajat ovat kokeneet uhkailua tai häirintää yleisemmin kuin muiden kokoluokan kuntien johtajat.

Tiivistäen voidaan todeta, että uhkausten tai häirinnän kohteeksi joutuvat ovat tyypillisimmin naisia (60 %), 3–5 vuotta kuntajohtajana toimineita (59 %) sekä alle 40-vuotiaita (43 %).

Kuntajohtajien kokema uhkailu tai häirintä aiempaa vähäisempää

Kuntaliiton vuonna 2008 tekemän uhkailukyselyn tulosten mukaan 53 prosenttia kuntajohtajista oli kokenut uhkailua tai häirintää viimeisen 18 kuukauden aikana. Se on 12 prosenttiyksikköä enemmän kuin vuonna 2018. Koettu uhkailu on aikaisempaa vähäisempää lähes kaikissa kuntakokoluokissa. Ainoastaan pienimmissä, alle 5000 asukkaan kunnissa uhkailun ja häirinnän kokemukset ovat suunnilleen samalla tasolla.

Ajallista vertailua vuoden 2008 aineistoon ei ole mahdollista tehdä sukupuolen, iän eikä johtajakokemuksen mukaan.

Vuoden 2015 päättäjäkyselystä kävi ilmi, että häirinnän kokemukset vaihtelevat aseman, puolueen ja yksittäisten kuntien

Taulukko 1. Kuntajohtajien näkemykset kysymyksestä ”Oletko itse tai onko läheisesi joutunut luottamus- tai virkatehtäviesi takia väkivallan tai sen uhkausten tai muun tyyppisen häirinnän kohteeksi tämän valtuustokauden aikana?”. % vastanneista iän, sukupuolen, virkasuhteen, kj-kokemuksen ja kuntakokoluokan mukaan tarkasteltuna. (N=180–182)

	Ei OLE joutunut	ON joutunut	N =
Ikä:			180
alle 40 vuotta	57	43	21
40–49 vuotta	58	42	45
50–59 vuotta	58	42	72
60+ vuotta	62	38	42
Sukupuoli:			181
mies	64	36	143
nainen	40	60	38
Virkasuhte:			182
määräaikainen	59	41	17
toistaiseksi	59	41	165
Kuntajohtajakokemus:			182
0–2 vuotta	65	35	46
3–5 vuotta	41	59	37
6–10 vuotta	58	42	38
11–20 vuotta	61	39	41
yli 20 vuotta	75	25	20
Kuntakokoluokka:			180
alle 5 000 as.	51	49	76
5 000–10 000 as.	69	31	48
10 001–20 000 as.	67	33	27
20 001–50 000 as.	50	50	18
50 001–100 000 as.	67	33	6
yli 100 000 as.	80	20	5

välillä, mutta eivät juurikaan naisten ja miesten välillä. Tutkimuksessa ei ole eritelty sukupuolen merkitystä eri vastaajaryhmissä. (Sandberg 2016)

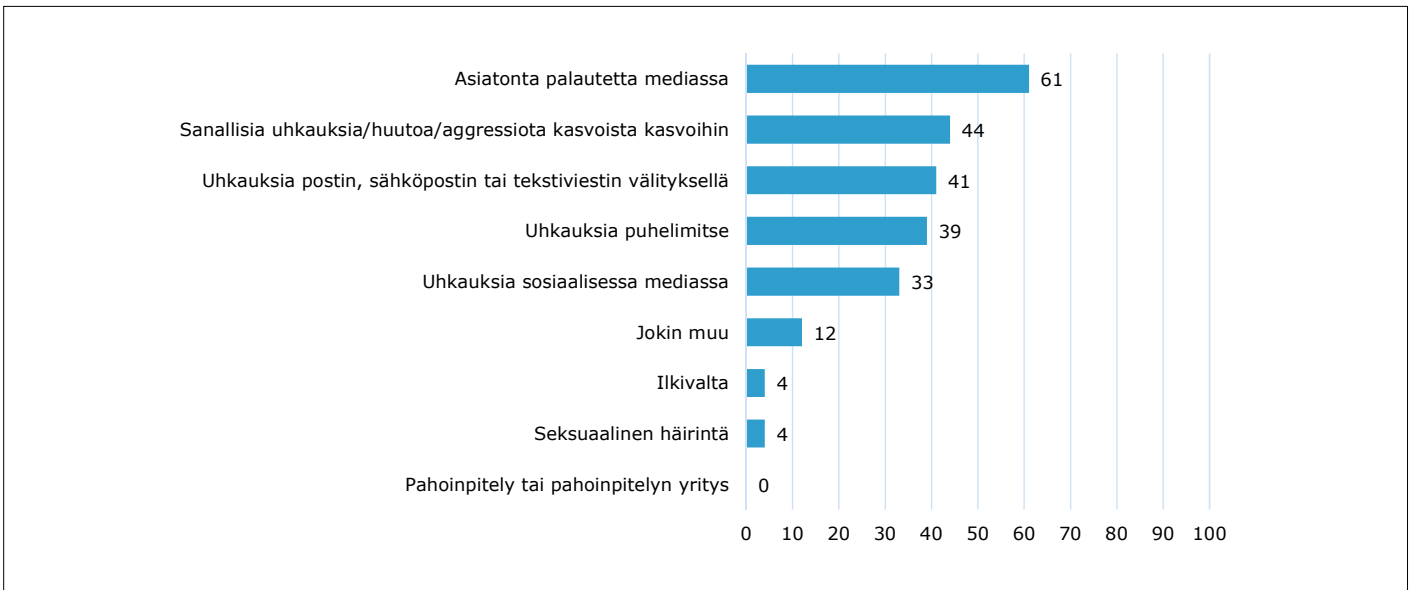
3 Koetun uhkailun tai häirinnän tavat

Kuntajohtajien kokeman uhkailun tai häirinnän tapojen yleisyyttä kartoitettiin kaikkiaan kahdeksan erityyppisen häirintä- tai uhkaustavan kautta. Kysytyt tavat ovat samoja kuin vuoden 2015 ARTTU2-päättäjäkyselyssä. Vuoden 2008 uhkailukyselyssä kysytyjä tapoja oli niin ikään kahdeksan, mutta ne eivät kaikilta osin ole samoja. Vuoden 2008 kyselystä puuttuivat esimerkiksi asiointia palautetta mediassa sekä uhkauksia sosiaalisessa mediassa kartoittavat tavat.

Asiaton palaute mediassa on selvästi yleisin koettu häirinnän tapa (61 % häirinnän kohteeksi joutuneista). Tämä oli yleisin häirinnän muoto myös vuoden 2015 ARTTU2-päättäjäkyselyssä.

Sanalliset uhkaukset tms. kasvoista kasvoihin, uhkaukset postin, sähköpostin, tekstiviestin tai puhelimen kautta seuraavaksi yleisimpiä häirinnän tapoja (39–44 %). Nämä tavat olivat yleisiä häirinnän muotoja myös vuoden 2015 ARTTU2-päättäjäkyselyssä.

Vuonna 2008 yleisimpiä häirinnän muotoja olivat sanalliset uhkaukset (63 % kuntajohtajista) ja uhkaukset puhelimitse (55 %

Kuvio 2. Kuntajohtajien kokemat erityyppisen väkivallan, sen uhkauksen tai muun häirinnän kohteeksi joutumisen yleisyys kuntajohtajien keskuudessa vuonna 2018. (% häirintää kokeneista vastanneista, n=75)

kuntajohtajista). Näiden osuudet ovat vähentyneet 10 vuoden aikana.

Joka kolmas vuoden 2018 kyselyyn vastannut kuntajohtaja on kokenut uhkauksia sosiaalisessa mediassa (33 %). Ilkivallan ja seksuaalisen häirinnän kokemukset ovat olleet kuntajohtajien keskuudessa vain vähäisiä (4 %). Yksikään kyselyyn vastannut kuntajohtaja ei ilmoittanut joutuneensa pahoinpitelyyn tai pahoinpitelyn yrityksen kohteeksi.

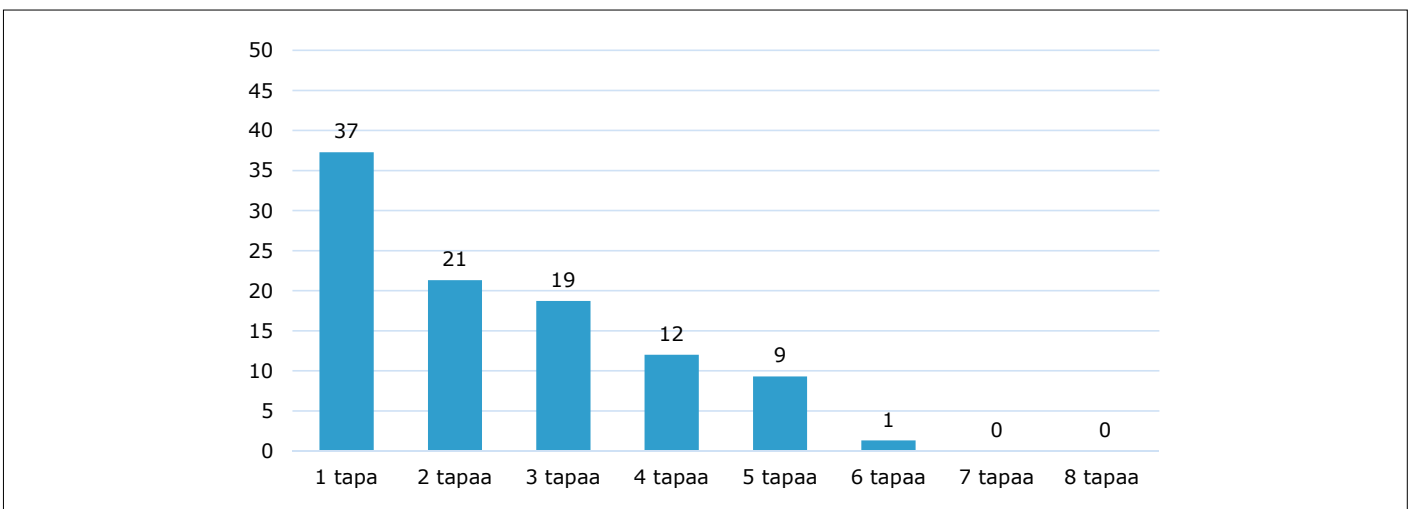
Muita kuntajohtajien kokemia ja nimeämiä uhkailun tapoja ovat

- Pahoinpitelyuhkailuja
- Vihjailua tulevista ongelmista
- Tappouhkaus
- Asiatonta, henkilöön käyvää somekirjoittelua
- Kollegoiden neglegatio

- Osakliga pähopp via sociala medier, men inte hot
- Puhelimessa aseuhkaus ja lyöntiuhkaus
- Postilaatikkoon jaetaan perussuomalaisten propagandaa kieltolapuista huolimatta
- Luottamushenkilöiden epäasiallinen ja epäreilu käytös. kaitetaan kuoppaa taustalla, kohteet vaihtuvat mutta esimiehenä joudun kaikissa olemaan osallisina
- Valtuuston kokouksessa vihjaus "Meillä on täällä yksi ongelma", iästä viittauksia myös

Useamman häirintätavan kohteeksi joutuminen yleistä

Yli puolet (63 %) häirintää tai uhkailua kokeneista on joutunut useamman kuin yhden häirintätavan kohteeksi. Lähes neljäsosa (23 %) on kokenut kolmesta kuuteen erilaista häirintätapaa.

Kuvio 3. Erialaisten häirintä- tai uhkailutapojen lukumäärä, joiden kohteeksi kuntajohtajat ovat joutuneet v. 2018. (% vastanneista, N=75)

Vuoden 2018 kyselyyn vastanneista kuntajohtajista joka neljäs on ilmoittanut joistain häirintätapojen kokemuksista, vaikka eivät ilmoittaneet joutuneensa suoranaisen väkivallan tai sen uhkausten tai muun tyyppisen häirinnän kohteeksi joutumisesta. Tämä kertoo häirinnän ja uhkailun subjektiivisesta kokemuksesta, erilaisesta sietokyvystä ja erilaisesta häirinnän ja uhkailun tulkinnasta.

Koetut uhkailu- tai häirintätavat vaihtelevat jonkin verran nais- ja mieskuntajohtajien välillä

Naisjohtajien kohdalla ylivoimaisesti yleisin tapa on asiaton palaute mediassa (70 %), toisena uhkaukset puhelimitse (39 %) ja uhkaukset postin, sähköpostin tai tekstiviestin välityksellä (35 %).

Miesjohtajat ovat kokeneet eniten asiatonta palautetta mediassa (58 %), sanallisia uhkauksia, huutoa tai aggressiota kasvoista kasvoihin (50 %) sekä uhkauksia postin, sähköpostin tai tekstiviestin välityksellä (44 %). Kokemukset uhkailuista sanallisesti ja sähköpostin tms. välityksellä ovat yleisempiä kuin naisilla, mutta asiaton palaute mediassa on vähäisempää kuin naisjohtajilla. Seksuaalisen häirinnän kokemuksia on ollut pelkästään naiskuntajohtajilla.

Taulukko 2. Kuntajohtajien kokemien häirintä- tai uhkailutapojen yleisyys sukupuolen mukaan tarkasteltuna. Erilaisia tapoja kokeneiden osuudet vastanneista 2018. (% , N=75)

	Miehet	Naiset	Kaikki
Asiatonta palautetta mediassa	58	70	61
Sanallisia uhkauksia/huutoa/aggressiota kasvoista kasvoihin	50	30	44
Uhkauksia postin, s-postin tai tekstiviestin välityksellä	44	35	41
Uhkauksia puhelimitse	39	39	39
Uhkauksia sosiaalisessa mediassa	35	30	33
Ilkivalta	4	4	4
Seksuaalinen häirintä	0	13	4
Pahoinpitely tai pahoinpitelyn yritys	0	0	0
Jokin muu	6	26	12
N=	52	23	75

Taulukko 3. Kuntajohtajien kokemien häirintä- tai uhkailutapojen yleisyys ikäluokittain tarkasteltuna. Erilaisia tapoja kokeneiden osuudet vastanneista 2018. (% , N=75)

	Alle 40 v	40–49 v	50–59 v	60+ v	Kaikki
Asiatonta palautetta mediassa	78	53	60	63	61
Sanallisia uhkauksia/huutoa/aggressiota kasvoista kasvoihin	22	58	37	50	44
Uhkauksia postin, s-postin tai tekstiviestin välityksellä	0	47	47	44	41
Uhkauksia puhelimitse	33	53	33	38	39
Uhkauksia sosiaalisessa mediassa	33	37	23	44	33
Ilkivalta	0	16	0	0	4
Seksuaalinen häirintä	0	11	3	0	4
Pahoinpitely tai pahoinpitelyn yritys	0	0	0	0	0
Jokin muu	11	11	13	13	12
N=	9	19	30	16	74

Koetuissa häirintätavoissa pientä eroa eri-ikäisillä kuntajohtajilla

Koettujen häirintä- ja uhkailutapojen tarkastelu uhkailua kokeneiden eri ikäryhmissä kokeneiden kohdalla tuo esiin jonkin verran vaihtelua. Asiaton palaute mediassa on yleisin koettu häirintätapa kaikilla muilla ikäryhmällä paitsi 40-49-vuotiailla. Tarkastelu osoittaa muun muassa, että median kautta välittyvän asiattoman palautteen lisäksi uhkailu sosiaalisen median kautta kohdistuu kaikenikäisiin kuntajohtajiin.

Alle 40-vuotiaiden kuntajohtajien keskuudessa asiaton palaute mediassa on ylivoimaisesti eniten koettu häirintätapa (78 %). Seuraavaksi yleisimpiä ovat uhkaukset sosiaalisessa mediassa ja puhelimitse (33 %).

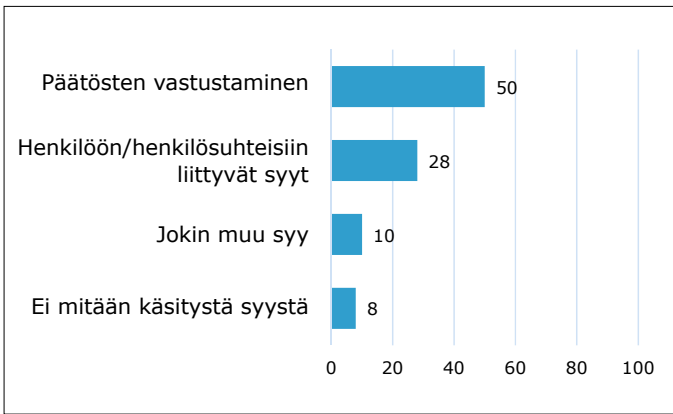
40-49-vuotiaat kuntajohtajat ovat kokeneet eniten sanallisia uhkauksia/huutoa/aggressiota kasvoista kasvoihin (58 %). Yli puolet on kokenut myös asiatonta palautetta mediassa ja uhkauksia puhelimitse (53 %).

50-59-vuotiaiden kuntajohtajien kohdalla yleisimpien häirintätapojen listalla on asiattoman palautteen mediassa (60 %) lisäksi uhkaukset postin, sähköpostin, tekstiviestin välityksellä (47 %) sekä sanalliset uhkailut (37 %).

Vanhimmassa kuntajohtajakaartissa (60+ v.) on koettu yleisimmin asiatonta palautetta mediassa (63 %), mutta useampi kuin neljä kymmenestä on joutunut myös postin, sähköpostin, tekstiviestin ja/tai sosiaalisen median välityksellä tulleiden uhkausten kohteeksi.

4 Koetun uhkailun tai häirinnän syyt

Kuntajohtajien mielestä päätösten vastustaminen on yleisin uhkailun tai häirinnän syy. Tätä mieltä on puolet kyselyyn vastanneista kuntajohtajista. Useampi kuin joka neljäs kuntajohtaja (28 %) näkee henkilöön tai henkilöstösuhteisiin liittyvät syyt uhkailun taustalla. Kuntajohtajista vajaalla kymmenesosalla ei ole mitään käsitystä koetun uhkailun tai häirinnän syystä.

Kuvio 4. Kuntajohtajien käsitykset uhkailun tai häirinnän syistä 2018. (% uhkailun tai häirinnän kohteeksi joutuneista, N=74)

Muita kuntajohtajien listaamia uhkailun tai häirinnän syitä ovat seuraavat:

- Mielenterveys, alkoholi taustalla.
- Median antama valheellinen kuva
- Frustration då motparten inte får som dom vill
- Henkilön korostunut oman edun tavoittelu
- En inställning att den offentliga sektorn är onödig
- Taloudellisten haasteiden kautta palvelurakenteiden muutosten käynnistäminen
- Päätösten vastustaminen, henkilösuhteisiin liittyvät syyt ja se, ettei saada itselle sitä, mitä yritetään
- Hiostusta ja jopa henkilöstöön kohdistuvaa savustusta
- Pettymys johonkin, jossa syyppää kuntajohtaja, työttömyys tms.

Päätösten vastustamiseen liittyviä syitä pohditaan Kuntalehden elokuussa 2018 julkaisemassa Kuntajohtajat ry:n puheenjohtajan Heidi Rämön haastattelussa. Siinä Rämö toteaa muun muassa, että ”viiden viime vuoden aikana toimintakulttuuri kunnissa on mennyt siihen, että yhä useammin uhataan haastaa oikeuteen tai tehdään kantelu, jos joku asia ei mene jonkun ihmisen tai ryhmän toiveen mukaan.”

Häirinnän syyt linjassa aiempien havaintojen kanssa

Kuntajohtajien käsitykset uhkailun tai häirinnän syistä vastaavat hyvin aiempia kyselytuloksia. Niin vuosina 2005 ja 2008 kuin myös vuonna 2015 päätösten vastustaminen nostettiin selvästi tärkeimmäksi uhkailun tai häirinnän syyksi.

Ruotsissa vuonna 2016 tehdyn tutkimuksen mukaan luottamushenkilöiden kokemia häirinnän tai uhkailun syitä olivat jokin poliittinen kysymys (27 %), päätös (22 %), lausunto tai mielipiteen ilmaisu (22 %) tai johonkin henkilöön liittyvä syy (14 %). Vastanneista 15 prosenttia ilmoitti, ettei ollut tietoa syystä. Brån tutkimuksen mukaan poliittiset kysymykset ovat Ruotsissa usein liittyneet integraatioon, maahanmuuttajien vastaanottoon ja rasismiin, mutta myös esimerkiksi kouluun, rakennusprojektiin tai sairaanhoitoon. (Brå 2017, 57–58, 101)

Meillä Suomessa tiukat ajat uudistusten ja taloudellisten haasteiden myötä jatkuneet kuntakentällä. Tämä on merkinnyt monissa kunnissa hankalien päätösten tekemistä esimerkiksi palveluverkon kattavuuden osalta, mikä on saattanut pahimmillaan heijastua kuntajohtajille häirinnän tai uhkausten muodossa.

5 Havaintoja ja johtopäätöksiä

Kuntajohtajien kokemukset häirinnästä ovat melko yleisiä, mutta vaihtelevat erityisesti iän ja sukupuolen sekä myös työvuosien mukaan. Häirintä ja uhkailu näyttäisi olevan myös jossain määrin subjektiivinen kokemus. Uhkailu ja häirintä eivät näytä yleistyneen, mutta uhkailun ja häirinnän tavat vaihtelevat ja muuttavat muotoaan erityisesti sosiaalisen median yleistymisen myötä. Kun vielä kymmenen vuotta siten sanalliset uhkaukset olivat yleisin häirinnän tapa, niin nykyisin kuntajohtajat kokevat yleisimmin saavansa asiatonta palautetta mediassa. Uhkailusta ja häirinnästä on siten tullut yhä anonyymimpää. Yhtä kaikki uhkailua ja häirintää on pidettävä uhkana demokraattista järjestelmäämme kohtaan.

Näkyvät päättäjät alttiimpia häirinnälle

Kuntajohtajat ovat yhä edelleen näkyvin kuntatoimija, mikä lisää kuntajohtajiin kohdistuvaa uhkailua ja häirintää verrattuna muihin kuntapäätäjiin. Ruotsissa johtava luottamushenkilöjohto toimii yleensä koko- tai vähintäänkin osapäiväisenä poliitikkona eli varsin saman tyyppisessä asemassa kuin kuntajohtajat perinteisesti Suomessa. Näin ollen Ruotsissa korostuu puheenjohtajien kokema uhkailu ja häirintä verrattuna muihin luottamushenkilöihin. Ruotsissa vuonna 2016 kokopäiväisistä luottamushenkilöistä uhkailua ja häirintää koki 53 %, osapäiväisistä luottamushenkilöistä 32 % ja muista luottamushenkilöistä 18 %. Naisluottamushenkilöiden yleisemmät kokemukset uhkailusta ja häirinnästä näkyvät lähinnä puheenjohtajien keskuudessa. Kokopäiväisten poliitikkojen keskuudessa uhkailun kokemukset ovat olleet hieman yleisempiä miehillä. Ruotsin tutkimustuloksissa on voitu havaita selkeästi myös some-aktiivisuuden vaikutus uhkailukokemusten yleisyyteen; mitä aktiivisempi on sosiaalisessa mediassa, sitä enemmän on kokenut uhkailua. Aktiivisimmin sosiaalista mediaa käyttäneistä luottamushenkilöistä uhkailua tai häirintää koki peräti 58 prosenttia. (Brå 2017)

Häirintäkokemusten seuranta systemaattisemmaksi

Suomessa kuntapäätäjien kokemaa uhkailua ja häirintää on mitattu edelleen varsin harvoin ja epäsystemaattisesti. Naapurimaassamme Ruotsissa on tehty säännöllisiä kyselyjä jo 2000-luvun alusta lukien. Ruotsin kuntaliitolla (SKL) on jo pitkään ollut varsin aktiivinen ote luottamushenkilöiden uhkailua ja häirintää koskevissa kysymyksissä. Tarjolla on tietoa, tukea, koulutusta ja edunvalvontaa uhkailuun liittyvissä kysymyksissä osana laajempaa luottamushenkilötyön kehittämistä. Painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä kuntien ja alueiden tukena.

Kuntien johtamisen rakenteet ovat moninaistuneet ja esimerkiksi pormestarijärjestelmä näyttää hiljalleen yleistyvän. Rinnalla

osa-aikaisten ja päätoimisten luottamushenkilöiden määrä on kasvussa ja luottamushenkilöiden aktiivisuus myös sosiaalisessa mediassa kasvaa. Ruotsin tulosten valossa on odotettavissa, että näkyvyyden myötä, myös uhkailun ja häirinnän kokemukset voivat edelleen lisääntyä.

Ruotsista mallia

Myös meillä Suomessa on hyvä tehdä ennakoivaa työtä uhkailun ja häirinnän vähentämiseksi, mutta Ruotsin tapaan myös rohkaista kuntia ja kuntapäätäjää nostamaan uhkailun ja häirinnän kokemuksia päivänvaloon ja madaltaa kynnyistä myös poliisi-ilmoitusten tekemiseen. Kunnilla olisi suositeltavaa olla laadittuna jonkinlainen toimintasuunnitelma niin viranhaltijoiden kuin luottamushenkilöiden kokemien uhkailu- ja häirintätapausten varalle. KT:lla on kunta-alan työpaikkoja koskeva suositus ”Työssä tapahtuvaa häirintää ja väkivaltaa koskeva itsenäinen puitesopimus” vuodelta 2010, mutta vastaavaa ei tiettävästi ole luottamushenkilöille.

Uhkailusta ja häirinnästä olisi tarpeellista keskustella enemmän kunnissa ja myös julkisuudessa. Aihetta on aiheellista nostaa entistä vahvemmin myös koulutusten aiheeksi.

Lähteet

Björk Anna, Paavola Juho-Matti, Vainio Arttu (2018). **Tasa-arvo-työ eduskuntatyössä 2018**. Sukupuolten tasa-arvon toteutuminen eduskuntatyössä. Kysely- ja haastattelututkimus 2018. Eduskunnan kanslian julkaisu 1/2018. https://www.eduskunta.fi/FI/tiedotteet/Documents/ekj_1%2B2018.pdf

Brottsförebyggande rådet, Brå (2017). **Politikernas trygghetsundersökning 2017**. Förtroendevaldas utsatthet och oro för trakasserier, hot och våld 2016. Rapport 2017:9. <https://www.bra.se/publikationer/arkiv/publikationer/2017-11-09-politikernas-trygghetsundersokning--2017.html>

KT Kuntatyönantajat 2010. Työssä tapahtuvaa häirintää ja väkivaltaa koskeva itsenäinen puitesopimus. Suositus 10.11.2010. Viitattu 10.12.2018. <https://www.kt.fi/henkilostojohtaminen/suosituks/tyossa-tapahtuva-hairinta-ja-vakivalta>

Kuntajohtajien työhyvinvointikysely 2018. Kuntaliiton ja Kevan kysely kuntajohtajien työhyvinvoinnista. Viitattu 10.12.2018. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2018/kuntaliiton-ja-kevan-kysely-kuntajohtajien-tyohyvinvoinnista>

Kuntalehti 10/2006. ”Uhkailu on jo arkea”.

Kuntalehti 09/2008. ”Seurantatutkimus: Uhkailu on arkipäivää. Internet ja tekstarit häirinnän uusi väline.”

Kuntalehti 29.9.2018. ”Uhkaillaan heti, jos joku ei saa esitystään läpi” – Heidi Rämö on todistanut läheltä päätöksenteon toimintakulttuurin muutosta.” Viitattu 10.12.2018. <https://kuntalehti.fi/uutiset/paatoksenteke/uhkaillaan-heti-jos-joku-ei-saa-esitysta-lapi-heidi-ramo-on-todistanut-lahelta-paatoksenteon-toimintakulttuurin-muutosta/>

Kuntaliitto (2008). Kuntapäätäjien kokemus uhkailu. Ppt-esitys huhtikuu 2008. Marianne Pekola-Sjöblom.

Kuntaliitto 9.8.2018. Kuntajohtajien työhyvinvointikysely: Joka toinen kuntajohtaja miettii alan vaihtoa. Kuntaliitto, Keva ja Suomen Kuntajohtajat ry tiedottavat 9.8.2018. Viitattu 10.12.2018. <https://www.kuntaliitto.fi/tiedotteet/2018/kuntajohtajien-tyohyvinvointikysely-joka-toinen-kuntajohtaja-miettii-alan-vaihtoa>

Kuntaliitto 28.8.2018. Yli puolet naiskuntajohtajista kokenut häirintää asemansa vuoksi. Viitattu 10.12.2018. <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2018/yli-puolet-naiskuntajohtajista-kokenut-hairintaa-asemansa-vuoksi>

Luotio Sanna (2006). **Kuntapäätäjät uhattuna**. Tutkimus kuntien ylimpien luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kokemasta uhkailusta ja väkivallasta. Kunnallispolitiikan pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. <http://tampub.uta.fi/handle/10024/93330>

Sandberg Siv (2016). **Kuntapäätäjien kokemukset häirinnästä ja uhkailusta vuonna 2015**. Uutta ARTTU2-ohjelmasta nro 8/2016. Suomen Kuntaliitto. http://shop.kuntaliitto.fi/product_details.php?p=3248

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2004). **Ett hot mot demokratin**. Förtroendevalda som utsätts för våld eller hot.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL (2018). **Hot, hat och våld mot förtroendevalda**. Verkkosivut. Viitattu 10.12.2018. <https://skl.se/demokratiledningstyrning/politiskstyrningfortroendevalda/hothatvaldmotfortroendevalda.378.html>